АНОТАЦІЯ

Тимощук Я. В. Механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2026.

В умовах воєнних загроз, трансформації транспортно-логістичних потоків, посилення ролі критичної інфраструктури та необхідності повоєнного відновлення економіки України проблема реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень набуває особливої наукової і практичної значущості. Залізничний вантажний транспорт традиційно є однією з базових складових транспортної системи держави, що забезпечує переміщення значних обсягів промислової, аграрної, енергетичної, експортної та імпортної продукції, підтримує функціонування національної економіки, сприяє міжрегіональній інтеграції та забезпечує зв’язок України з міжнародними транспортними коридорами. Водночас російська військова агресія, пошкодження транспортної інфраструктури, зміна географії експортних маршрутів, обмеження морської логістики, зростання навантаження на західні прикордонні переходи та необхідність інтеграції до європейського транспортного простору вимагають оновлення підходів до формування і реалізації державної політики у цій сфері.

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне обґрунтування та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Встановлено, що в сучасних умовах залізничні вантажні перевезення мають розглядатися не лише як елемент транспортної або логістичної системи, а як стратегічний об’єкт публічно-управлінського впливу, від ефективності якого

залежать економічна стійкість держави, функціонування критичної інфраструктури, зовнішньоторговельна спроможність, обороноздатність, регіональний розвиток та темпи післявоєнного відновлення.

Доведено, що реалізація державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень потребує системного поєднання нормативно-правових, інституційних, організаційно-адміністративних, економічно-фінансових, інформаційно-комунікативних і контрольних засобів управлінського впливу. Такий підхід дозволяє подолати фрагментарність державного регулювання, посилити узгодженість дій суб'єктів транспортної політики, забезпечити прозорість управлінських рішень, підвищити результативність тарифного, інвестиційного, інфраструктурного та цифрового забезпечення розвитку галузі.

У роботі уточнено зміст поняття «механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень», яке запропоновано розглядати як систему взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних, організаційно-адміністративних, економічно-фінансових, інформаційно-комунікативних і контрольних засобів управлінського впливу, за допомогою яких стратегічні цілі держави у сфері розвитку залізничних вантажних перевезень трансформуються у практичні рішення, програми, процедури, інструменти та вимірювані результати. Таке розуміння дає змогу розглядати механізми реалізації державної політики не як окремі ізольовані інструменти, а як цілісну управлінську систему, зорієнтовану на забезпечення керованості, стійкості, безпеки та ефективності залізничного вантажного транспорту.

Проаналізовано теоретико-методологічні засади реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень. Розкрито роль залізничного транспорту у забезпеченні соціально-економічного розвитку, функціонуванні промисловості, аграрного сектору, зовнішньої торгівлі, внутрішньої логістики та транзитного потенціалу держави. Обґрунтовано, що державна політика у цій сфері має базуватися на системному, стратегічному, інституційному, економіко-моделювальному, цифровізаційному та євроінтеграційному підходах, які забезпечують комплексне бачення проблем

розвитку галузі та дозволяють поєднати короткострокові антикризові заходи з довгостроковими цілями модернізації залізничного транспорту.

З'ясовано, що нормативно-правове підґрунтя реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні сформоване на основі законодавчих актів, стратегічних документів, підзаконних нормативних актів і міжнародних зобов'язань України. Водночас виявлено його фрагментарність, недостатню узгодженість із сучасними завданнями лібералізації ринку, розвитку мультимодальних перевезень, цифровізації управлінських процесів, модернізації інфраструктури, забезпечення інформаційної безпеки та гармонізації з європейськими стандартами. Обґрунтовано потребу в оновленні нормативно-правового поля залізничних вантажних перевезень з урахуванням євроінтеграційного курсу України, розвитку Транс'європейської транспортної мережі, необхідності прозорого доступу до інфраструктури та створення передумов для залучення приватних інвестицій.

Окрему увагу приділено організаційним механізмам реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень у частині забезпечення інформаційної безпеки. Встановлено, що цифровізація залізничного транспорту, впровадження електронного документообігу, автоматизованих систем управління перевезеннями, цифрових платформ взаємодії з клієнтами та систем моніторингу інфраструктури підвищують ефективність управління, однак одночасно формують нові ризики для функціонування критичної інфраструктури. Доведено, що забезпечення інформаційної безпеки має розглядатися як невід'ємний складник державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, який потребує міжвідомчої координації, чіткого розподілу повноважень, упровадження стандартів кіберстійкості, посилення захисту інформаційних систем і формування механізмів реагування на кіберінциденти.

У дисертації досліджено соціально-економічні аспекти реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень. Визначено,

що фінансова стійкість АТ «Укрзалізниця», стан рухомого складу, рівень зношеності інфраструктури, пропускна спроможність прикордонних переходів, структура вантажопотоків, тарифне регулювання, інвестиційне забезпечення та розвиток мультимодальної логістики безпосередньо впливають на результативність державної політики. Обґрунтовано, що в умовах воєнного та повоєнного періодів державна політика має бути спрямована не лише на підтримання поточного функціонування залізничного транспорту, а й на створення умов для його модернізації, підвищення конкурентоспроможності, інтеграції до європейського транспортного простору та забезпечення довгострокової економічної ефективності.

Узагальнено світовий досвід реалізації політики розвитку залізничних вантажних перевезень. Визначено, що для України особливе значення мають практики лібералізації доступу до залізничної інфраструктури за умови збереження державного контролю над критично важливими об’єктами; функціонального розмежування управління інфраструктурою та перевізною діяльністю; розвитку мультимодальних транспортно-логістичних вузлів; упровадження цифрових платформ управління вантажопотоками; застосування прозорого тарифного регулювання; використання механізмів державно-приватного партнерства; залучення міжнародного фінансування; посилення кіберстійкості транспортної інфраструктури; інтеграції до європейських і міжнародних транспортних коридорів. Обґрунтовано, що адаптація світового досвіду до умов України має здійснюватися з урахуванням безпекових ризиків, інституційної специфіки, стану інфраструктури, фінансових обмежень і потреб повоєнного відновлення.

Ключовим результатом дисертаційного дослідження є концептуальне обґрунтування стратегії реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Запропонована стратегія розглядає розвиток галузі не лише як інфраструктурно-економічне завдання, а як цілісний публічно-управлінський процес узгодження стратегічних цілей держави, нормативно-правового забезпечення, інституційної координації, фінансово-

інвестиційних інструментів, тарифного регулювання, цифрового управління, безпекових заходів і механізмів зворотного зв'язку. Такий підхід орієнтований на підвищення керованості залізничних вантажних перевезень, відновлення логістичної спроможності держави, інтеграцію до європейського транспортного простору, забезпечення прозорості управлінських процесів і підвищення результативності державної політики у воєнний та повоєнний періоди.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному спрямуванні положень щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Уперше концептуально обґрунтовано стратегію реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, яка поєднує стратегічне планування, нормативно-правову адаптацію, інституційну координацію, фінансово-інвестиційне забезпечення, тарифне регулювання, цифровізацію, безпековий компонент і механізми управлінської корекції. Удосконалено структуру інституційного механізму реалізації державної політики шляхом обґрунтування доцільності запровадження регіонального інфраструктурного оператора як спеціалізованої координаційної ланки, покликаної забезпечувати узгодження державних, регіональних, корпоративних і приватних інтересів у процесах модернізації залізничної інфраструктури, підготовки інвестиційних проєктів, супроводу державно-приватного партнерства, моніторингу програм розвитку та формування зворотного зв'язку для коригування управлінських рішень.

Набули подальшого розвитку підходи до систематизації механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень за їх функціональним призначенням. Нормативно-правовий механізм визначає правила, повноваження та регуляторні умови розвитку галузі; інституційний механізм забезпечує координацію суб'єктів управління; організаційно-адміністративний механізм упорядковує процедури планування, реалізації та контролю; економічно-фінансовий механізм формує умови тарифного,

інвестиційного та бюджетного забезпечення; інформаційно-комунікативний механізм підтримує цифровізацію, обмін даними, прозорість і зворотний зв'язок; контрольний механізм забезпечує моніторинг, оцінювання результативності та управлінську корекцію. Така систематизація створює підґрунтя для комплексного вдосконалення державної політики у сфері залізничних вантажних перевезень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання сформульованих положень, висновків і рекомендацій органами державної влади, місцевого самоврядування, АТ «Укрзалізниця», суб'єктами транспортного ринку, інституціями, відповідальними за розвиток критичної інфраструктури, а також закладами вищої освіти та науковими установами. Запропоновані підходи можуть бути застосовані під час розроблення стратегій, програм і планів розвитку залізничного вантажного транспорту, удосконалення нормативно-правового регулювання, формування тарифної політики, залучення інвестицій, розвитку державно-приватного партнерства, модернізації інфраструктури, цифровізації управлінських процесів, забезпечення інформаційної безпеки та інтеграції України до європейського транспортного простору.

Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності державної політики у сфері залізничних вантажних перевезень, посилення керованості транспортної системи, забезпечення її стійкості в умовах воєнних і повоєнних викликів, створення умов для модернізації залізничної інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності України як важливого учасника європейських і міжнародних транспортно-логістичних процесів.

Ключові слова: публічне управління, державне управління, механізми, соціально-економічний розвиток, сфера залізничних вантажних перевезень, залізничні вантажні перевезення, АТ «Укрзалізниця», залізниця, транспортна інфраструктура, модернізація інфраструктури, мультимодальні перевезення, інвестиції, інновації, політика розвитку, державна політика.

ABSTRACT

Tymoshchuk Ya. V. Mechanisms for implementing the state policy of developing railway freight transportation in Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 Public Management and Administration. – Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2026.

Under conditions of military threats, transformation of transport and logistics flows, the growing role of critical infrastructure, and the need for the post-war recovery of Ukraine's economy, the issue of implementing the state policy for the development of railway freight transportation acquires particular scientific and practical significance. Railway freight transport has traditionally been one of the basic components of the national transport system, ensuring the movement of significant volumes of industrial, agricultural, energy, export, and import goods, supporting the functioning of the national economy, facilitating interregional integration, and linking Ukraine with international transport corridors. At the same time, Russian military aggression, damage to transport infrastructure, changes in the geography of export routes, restrictions on maritime logistics, increased pressure on western border crossings, and the need for integration into the European transport area require the renewal of approaches to the formation and implementation of state policy in this field.

The dissertation provides a theoretical substantiation and develops practical recommendations for improving the mechanisms for implementing the state policy for the development of railway freight transportation in Ukraine. It is established that, under current conditions, railway freight transportation should be considered not only as an element of the transport or logistics system, but also as a strategic object of public-management influence, the effectiveness of which determines the economic resilience of the state, the functioning of critical infrastructure, foreign trade capacity,

defence capability, regional development, and the pace of post-war recovery.

It is proved that the implementation of the state policy for the development of railway freight transportation requires a systemic combination of regulatory, institutional, organizational-administrative, economic-financial, information-communication, and control instruments of managerial influence. Such an approach makes it possible to overcome the fragmentation of state regulation, strengthen the coherence of actions of transport policy actors, ensure the transparency of management decisions, and increase the effectiveness of tariff, investment, infrastructure, and digital support for the development of the sector.

The dissertation clarifies the meaning of the concept of “mechanisms for implementing the state policy for the development of railway freight transportation”, which is proposed to be understood as a system of interrelated regulatory, institutional, organizational-administrative, economic-financial, information-communication, and control instruments of managerial influence, through which the strategic goals of the state in the field of railway freight transportation development are transformed into practical decisions, programmes, procedures, instruments, and measurable results. This understanding makes it possible to consider the mechanisms of state policy implementation not as separate isolated tools, but as an integrated management system aimed at ensuring the governability, resilience, safety, and efficiency of railway freight transport.

The theoretical and methodological foundations for implementing the state policy for the development of railway freight transportation are analysed. The role of railway transport in ensuring socio-economic development, the functioning of industry, the agricultural sector, foreign trade, domestic logistics, and the transit potential of the state is revealed. It is substantiated that state policy in this field should be based on systemic, strategic, institutional, economic-modelling, digitalization-oriented, and European integration approaches, which provide a comprehensive vision of the problems of sectoral development and make it possible to combine short-term anti-crisis measures with long-term goals of railway transport modernization.

It is found that the regulatory and legal basis for implementing the state policy for the development of railway freight transportation in Ukraine is formed on the basis of legislative acts, strategic documents, subordinate regulations, and Ukraine's international obligations. At the same time, its fragmentation and insufficient coherence with the current tasks of market liberalization, development of multimodal transportation, digitalization of management processes, modernization of infrastructure, information security, and harmonization with European standards are identified. The need to update the regulatory and legal framework for railway freight transportation is substantiated, taking into account Ukraine's European integration course, the development of the Trans-European Transport Network, the need for transparent access to infrastructure, and the creation of prerequisites for attracting private investment.

Particular attention is paid to the organizational mechanisms for implementing the state policy for the development of railway freight transportation in terms of ensuring information security. It is established that the digitalization of railway transport, the introduction of electronic document flow, automated freight management systems, digital platforms for interaction with clients, and infrastructure monitoring systems increase management efficiency, but at the same time create new risks for the functioning of critical infrastructure. It is proved that information security should be considered an integral component of the state policy for the development of railway freight transportation, requiring interagency coordination, a clear distribution of powers, the implementation of cyber resilience standards, enhanced protection of information systems, and the formation of mechanisms for responding to cyber incidents.

The dissertation examines the socio-economic aspects of implementing the state policy for the development of railway freight transportation. It is determined that the financial stability of JSC "Ukrzaliznytsia", the condition of rolling stock, the level of infrastructure wear, the capacity of border crossings, the structure of freight flows, tariff regulation, investment support, and the development of multimodal logistics directly affect the effectiveness of state policy. It is substantiated that during

the wartime and post-war periods, state policy should be aimed not only at maintaining the current functioning of railway transport, but also at creating conditions for its modernization, increasing competitiveness, integrating into the European transport area, and ensuring long-term economic efficiency.

The international experience of implementing policies for the development of railway freight transportation is generalized. It is determined that the practices of liberalizing access to railway infrastructure while preserving state control over critical facilities; functional separation of infrastructure management and transportation activities; development of multimodal transport and logistics hubs; implementation of digital platforms for managing freight flows; application of transparent tariff regulation; use of public-private partnership mechanisms; attraction of international financing; strengthening of cyber resilience of transport infrastructure; and integration into European and international transport corridors are of particular importance for Ukraine. It is substantiated that the adaptation of international experience to Ukrainian conditions should be carried out with regard to security risks, institutional specificity, the state of infrastructure, financial constraints, and the needs of post-war recovery.

The key result of the dissertation research is the conceptual substantiation of a strategy for implementing the state policy for the development of railway freight transportation in Ukraine. The proposed strategy considers the development of the sector not only as an infrastructural and economic task, but also as an integrated public-management process of coordinating the strategic goals of the state, regulatory and legal support, institutional coordination, financial and investment instruments, tariff regulation, digital management, security measures, and feedback mechanisms. This approach is aimed at increasing the governability of railway freight transportation, restoring the logistics capacity of the state, integrating into the European transport area, ensuring transparency of management processes, and improving the effectiveness of state policy during the wartime and post-war periods.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical substantiation and practical orientation of provisions concerning the improvement of

mechanisms for implementing the state policy for the development of railway freight transportation in Ukraine. For the first time, a strategy for implementing the state policy for the development of railway freight transportation has been conceptually substantiated, combining strategic planning, regulatory adaptation, institutional coordination, financial and investment support, tariff regulation, digitalization, the security component, and mechanisms of managerial correction. The structure of the institutional mechanism for implementing state policy has been improved by substantiating the expediency of introducing a regional infrastructure operator as a specialized coordination link designed to ensure the alignment of state, regional, corporate, and private interests in the processes of railway infrastructure modernization, preparation of investment projects, support of public-private partnerships, monitoring of development programmes, and formation of feedback for the correction of management decisions.

Approaches to the systematization of mechanisms for implementing the state policy for the development of railway freight transportation according to their functional purpose have been further developed. The regulatory mechanism defines the rules, powers, and regulatory conditions for sectoral development; the institutional mechanism ensures the coordination of management actors; the organizational-administrative mechanism regulates planning, implementation, and control procedures; the economic-financial mechanism forms the conditions for tariff, investment, and budgetary support; the information-communication mechanism supports digitalization, data exchange, transparency, and feedback; and the control mechanism ensures monitoring, performance evaluation, and managerial correction. Such systematization creates a basis for the comprehensive improvement of state policy in the field of railway freight transportation.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using the formulated provisions, conclusions, and recommendations by state authorities, local self-government bodies, JSC “Ukrzaliznytsia”, transport market actors, institutions responsible for the development of critical infrastructure, as well as higher education institutions and research organizations. The proposed approaches

can be applied in the development of strategies, programmes, and plans for the development of railway freight transport, improvement of regulatory and legal support, formation of tariff policy, attraction of investment, development of public-private partnerships, modernization of infrastructure, digitalization of management processes, ensuring information security, and integration of Ukraine into the European transport area.

The results of the research can be used to improve the effectiveness of state policy in the field of railway freight transportation, strengthen the governability of the transport system, ensure its resilience under wartime and post-war challenges, create conditions for the modernization of railway infrastructure, and increase Ukraine's competitiveness as an important participant in European and international transport and logistics processes.

Keywords: rail freight transportation, public administration mechanisms, public policy, transport infrastructure, tariff regulation, digitalization, logistics corridors, automation, international experience, TEN-T, information security, post-war recovery, Ukrzaliznytsia, EU, public-private partnership, regulatory and legal support.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Тимощук Я. В. Удосконалення системи управління АТ «Укрзалізниця» в контексті завдань корпоративної реформи державного сектору економіки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 1.

DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.1.19

URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2845

2. Тимощук Я. В. Оцінка перспектив забезпечення соціально-економічного розвитку у післявоєнній відбудові шляхом реалізації ефективної політики розвитку залізничних вантажних перевезень. Наукові перспективи. Серія «Державне управління». 2024. №9(51). С. 396–411

DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-396-411

URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15168/15238

3. Тимощук Я. В. Світовий досвід реалізації політики розвитку залізничних вантажних перевезень. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 9(37). С. 80–94.

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-80-94

URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/14693

4. Тимощук Я. В., Дєгтяр О.А. Роль та місце державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5(5). С.724–740.

DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5(5)-724-740

URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/14685/14755

Статті в наукових виданнях, включених до наукометричної бази Scopus:

5. Tymoshchuk Y., Suray I., Hrebeniuk H., Zadoia V., Selishchev S. (2025) Government Strategy for Enhancing Infrastructure of International Freight Railway Corridors: Economic and Strategic Considerations. 2025. *Edelweiss Applied Science and Technology*. ISSN: 2576-8484Vol.9, No.2: 374-383 (SCOPUS, Q3)

DOI: https://doi.org/10.55214/25768484.v9i2.4491

URL:https://learning-gate.com/index.php/2576-8484/article/view/4491/1720

Публікації за матеріалами конференцій:

6. Сурай І. Г., Тимощук Я. В. Особлива роль сфери залізничних вантажних перевезень України. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2023 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,* 1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. С. 418-421. URL: https://cnu.edu.ua//wp-content/uploads/2024/03/prohrama-zvitnoi-konferentsii-vykladachiv-za-2023-rik.pdf

7. Тимощук Я. В. Роль та функції державного регулювання залізничних вантажних перевезень в Україні. *Science and Technology: Theory, Practice and Progress*: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. September 3-5, 2025. Krakow, Poland. p. 119-122.

URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/09/Krakow_Poland_03.09.25.pdf

8. Тимощук Я. В. Регулювання залізничних вантажних перевезень в післявоєнний період. *Соті економіко-правові дискусії*. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнар. мультидисц. наук. інтернет-конф. (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 25-26 вересня 2025 р.) / редкол. : О. Патряк та ін. ГО “Наукова спільнота”, WSZIA w Opolu. Львів : ФОП Шпак В.Б. С. 124-128. ISSN 2522-963X.

URL: http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-5382/

9. Тимощук Я. В. Ефективність публічного управління залізничними перевезеннями в умовах війни. *Сучасні орієнтири та пріоритети модернізації економіки: теорії та пропозиції:* матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10–11 жовтня 2025 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 138–140.

URL:https://www.researchgate.net/publication/397712317_MINISTERSTVO_OSVITI_I_NAUKI_UKRAINI_KLASICNIJ_PRIVATNIJ_UNIVERSITET_DERZAVNA_NAUKOVA_USTANOVA_INSTITUT_MODERNIZACII_ZMISTU_OSVITI_UNIVERSITET_EKONOMIKI_V_BIDGOSI_RESPUBLIKA_POLSA_KUAVSKIJ_UNIVERSITET_